

ET JERNALDERS KOGEGRUBEFELT VED ETNE SJUKEHEIM, GJERDE GNR. 9,
ETNE KOMMUNE, HORDALAND FYLKE

RAPPORT FRA ARKÆOLOGISKE UNDERSØGELSER 2004

RAPPORT VED
SØREN DIINHOF

UNIVERSITETSMUSEET I BERGEN
SEKSJON FOR YTRE KULTURMINNEVERN
2012

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Resume.....	4
2. Undersøgelsens forhistorie.....	6
3. Topografi.....	7
4. Målssystem	7
5. Metodik og forløb	7
6. Dato og navn	8
7. Litteratur.....	9
8. Anlægsbeskrivelse	10
8.1 Kogegruber	11
8.2 Koge grubelignende strukturer	26
8.3 Stolpelignende strukturer	29
8.4 Grøft	32
8.6 Grubelignende strukturer.....	34
8.6 Fyldskifter	35
9. Strukturliste.....	36
10. Fotoliste.....	37
11. Tegningsliste	41
12. Videnskabelig prøver	41

RESUME

I sommeren 2004 gjennomførte det Bergen Museum (i dag Universitetsmuseet i Bergen) en arkæologisk utgravning ved Etne sjukeheim som ligger på gården Gjerde i Etne kommune. Plejehjemmet i Etne var under utbygning og man hadde fjernet mulden i et 1230 m² område hvor en ny længe skulle oppføres. I den aførømmede undergrund var kogegruber kommet til syne og det var nødvendig at gjennomføre en mindre utgravning.

Der var tale om en begrænset undersøgelse med et af Riksantikvaren reduceret budget. Et areal på 328 m² blev frilagt og her blev der fundet 27 strukturer (A1 – A27). De fordelte sig på 17 kogegruber, fire koge grubelignende-, tre stolpelignende-, en grubelignende struktur, en grøft og et fyldskifte. Der blev udtaget tre dateringsprøver fra en koge grube (A3), fra den omløbende grøft (A27) og fra en dyb koge grubelignende struktur (A18). De tre prøver daterer koge grubefeltet til perioden romersk jernalder og folkevandringstid.

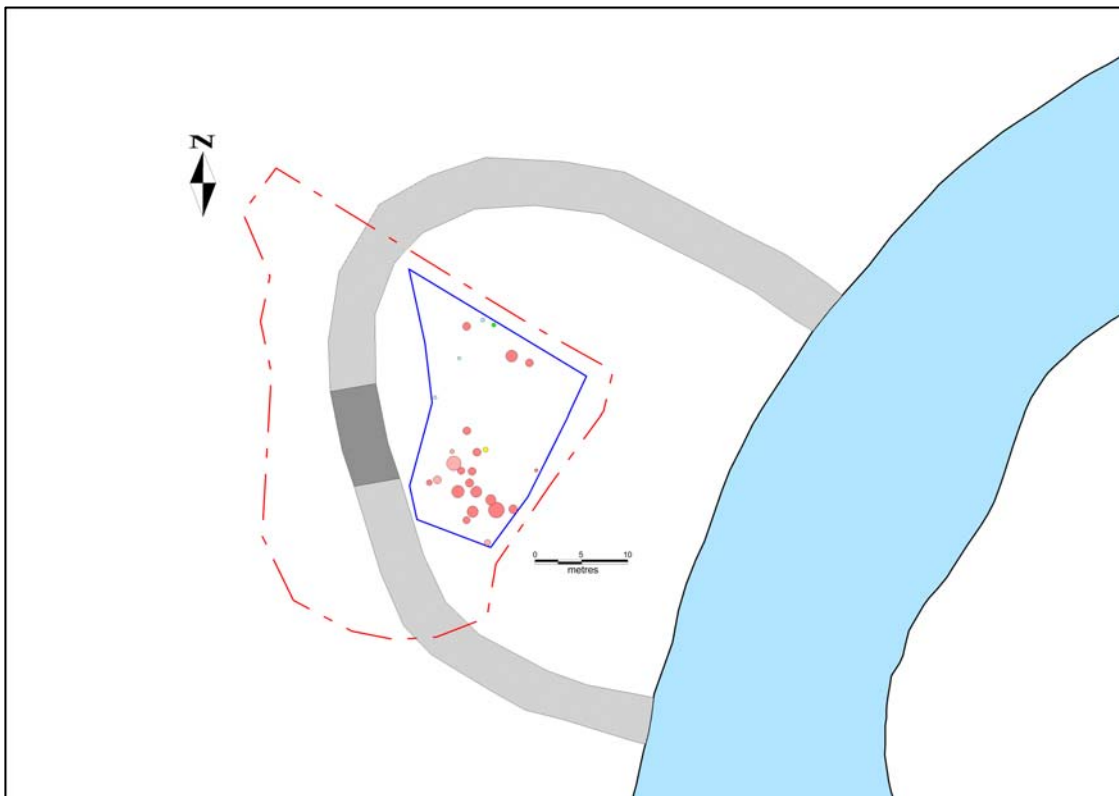

Fig. 1. Det aktuelle planområde vises med rød stiplet udlinie, mens det udgravede areal findes indenfor området markeret med fed blå udlinie. Grafik S. Diinhoff.

Feltet med sine 27 strukturer synes at udgøre en del af en samlet helhed. Der er ikke større spredning over de radiologiske dateringer end hvad som er normalt for koge grubefelter. Feltet ligger på en brink ud mod Etneelva. I dag femtræder arealet næsten plant men under mulden er det tydeligt at brinken tidligere hævede sig let over den omgivende flade. Koge grubefeltet på brinken har således været let hævet over den omgivende flade. Det har været indrammet af en 120 meter lang grøft (A27) som har løbet rundt feltet i en halvkreds fra elvbredden nord for koge gruberne til bredden syd for. Grøften har ikke været dyb, men har afgrænset koge grubefeltet ind mod landsiden. Grøften vurderes at have indrammet et areal på lidt mere end 1500 m² af hvilke blot de 328 m² eller

omkring en femtedel kunne udgraves. Formodentlig skal man regne med at feltet i sin helhed har rummet lidt over 100 strukturer.

Det er muligt at der har været en åbning i grøftens halvkreds i den vestlige landside men denne kunne ikke påvises. Det var desværre kun muligt at undersøge en meget lille del af grøften og meget hvorledes grøften kunne følges som en let fordybning i græsmarken rundt feltet. Indenfor grøften blev der fundet en række stolpelignende strukturer (A12, A25 og A26). Disse tre stolper kan have været del af en mindre bygning der stået i tilknytning til feltet. Stolperne kan også være del af et hegn eller en palisade som har stået op mod indgangen i den omløbende grøft. Endelig inde på feltet har kogegruberne domineret. Ofte følges kogegruber af andre grubelignende anlæg hvis funktion endnu er uvis men som tydeligvis følger kogegrubernes brug.

Kogegruber er en almindeligt forekommende fundgruppe. De kendes bl.a. fra bopladser, og bopladsnære områder og de dateres oftest til ældre jernalder. Gruberne sættes traditionelt i forbindelse med det daglige liv på et jernalders gårdsbrug. De seneste års undersøgelser har imidlertid sat fokus på en række kogegrubefelter, dvs. større ansamlinger af kogegruber uden direkte tilknytning til bosætning - eller i det tilfælde - isoleret beliggende i specielt markerede områder. Det er sandsynligt at sådanne kogegrubeansamlinger skal tolkes indenfor den før kristne kult som kollektive pladser hvor indviede måltider blev forberedt for større religiøse fester. Der synes at være en tidsmæssig udvikling i brug og lokalisering af disse pladser. De ældste kogegrubefelter forekommer i markante naturområder, på fremspringende punkter eksempelvis bakketerrasser, ofte med udsyn ud over vådområder eller daldrag. Disse felter synes at ligge indenfor det tidlige jernaldersamfunds kollektive offerpraksis. Senere synes kogegrubefelterne at lægges ind under de store gårde nær bopladsområdet, evt. bag hegn (Diinhoff 2009)

Kogegrubefeltet i Etne ligger på en brink med udsyn over et vandløb og det er indrammet af en grøft. Universitetsmuseet i Bergen har udgravet yderligere to lokaliteter i Hardanger området med samme udformning. I 2002 udgravede museet et kogegrubefelt på Mikkjelsflaten i Øystese, Kvam herad (Diinhoff 2005:141) og i 2005 ved gården Aga i Ullensvang herad (Berge 2005). Begge steder blev der afdækket lignende felter, hvor ansamlinger af kogegruber kigger indhegnet med grøfter på let hævede flader ud mod vådområder. Også disse felter daterer sig til perioden romertid og folkevandringstid. Denne udformning af offerpladsen kendes endnu ikke udenfor Hardanger, så det er muligt at de tre felter beskriver en lokal praksis for udøvelse af den før kristne kult.

Fig. 2. Det aktuelle planområde vises med rød stiplede udlinie, mens det udgravede areal findes indenfor området markeret med fed blå udlinie. Grafik S. Diinhoff.

UNDERSØGELSENS FORHISTORIE

Den 4 maj 2004 modtog Hordaland fylkeskommune en melding om at der var blevet fundet strukturer fra forhistorie under byggearbejde ved Etne sjukeheim. Etne kommune var gået i gang med et byggeri som skulle udvide plejehjemmet med en længe. Hordaland fylkeskommune varslede umiddelbart pr. telefon at byggearbejdet måtte standses.

Den følgende dag 5.5.2004 fylkesarkæolog Atle Jensen ved Hordaland fylkeskommune en befarings på stedet og kunne konstatere at flere kogegruber var blevet frilagte. Et areal på omkring et mål var blevet afrømmet foran plejehjemmet og en række kogegruber var synlige. De frilagte strukturer blev nødtørftigt oprensede og tegnet i flade. Der blev udskilt 11 kogegrubelignende anlæg (A1-11). En af disse A3 blev profilsnittet og der blev udtaget prøver for radiologisk datering. Fra en anden struktur A6 blev der ligeledes optaget dateringsprøve. Ingen af disse prøver er blevet analyserede.

Arealet er en del af en større reguleringsplan fra 1974 hvor det aktuelle område er lagt ud til offentligt gøremål. Planen blev siden stykket op i del 1 og del 2. Del 1 var for længst lagt ud til offentlig høring og vedtaget. Del 2 som omfattede arealet ved plejehjemmet blev lagt ud til høring i 2001. Fylkeskommunen foretog dengang arkæologiske registreringer i planområdet, men aldrig resultater af denne registrering for Etne kommune, som gentagent rykkede for at få oversendt resultater. Man fik blot en forsikring pr. telefon at der ikke var gjort fund under registreringsarbejdet. Reguleringsplanen del 2 var ganske vist ikke vedtaget men var i samsvar med den oprindelige reguleringsplan fra 1974.

Påfølgende den 6. maj varslede Hordaland fylkeskommune pr. brev et midlertidigt stop af byggearbejde jf. *Lov om Kulturminner* af 1978 nr. 50 (kml) §§ 3 og 4. pr. brev. Behandlingsfrist på tre uger blev sat fra den 4.5.2004 hvor første varsel var fremsat pr. telefon.

Hordaland fylkeskommune underrettede det daværende Bergen Museum (nu Universitetsmuseet i Bergen) pr. telefon om sagen og den 11.5.2004 gennemførte personale ved Hordaland fylkeskommune (Jostein Aksdal) og Bergen Museum (Søren Diinhoff) en fælles befarings af lokaliteten. Det blev vurderet at en oprensning af planområdet ville øge antallet af strukturer til mere end 20. Gravemaskiner havde afrømmet det meste af det dækkende muldlag i græsplænen men arbejdet havde ikke forstyrret undergrund i nævneværdig grad og strukturer i området syntes nogenlunde intakte. En arkæologisk undersøgelse af lokaliteten ville dog kræve at lidt mere blev afrømmet, ellers ville det blot være at oprense området som det var.

Den 12.5.2004 oversendte Hordaland fylkeskommune ansøgning om dispensation fra *kulturminneloven* § 8.2 pr. brev til Riksantikvaren. Samme dag 12. maj oversendte Bergen Museum sin tilrådnings med plan- og budget også til Riksantikvaren.

Den 19.5.2004 meddelte Riksantikvaren pr. brev vedtag om dispensation fra kulturminnelovens bestemmelser § 8.2 under forudsætning af at der først skal gennemføres en arkæologisk frigivnings undersøgelse. Riksantikvaren ønskede en reduktion af det af Bergen Museum fremlagte budget. Det blev argumenteret at budgettet fra Bergen Museum var korrekt under normale omstændigheder men det burde reduceres set i sammenhæng med sagens gang.

Den 25 – 26.5.2004 gennemførte Bergen Museum en arkæologisk undersøgelse af lokaliteten ved Søren Diinhoff og den 28.5.2004 blev opdragsgiver varslet pr. brev fra Riksantikvaren at den arkæologiske frigivnings undersøgelse var udført og afsluttet.

TOPOGRAFI

Det fundførende område ligger øst for Etne sjukeheim på toppen af en brink ud mod Etneelva. Området har ligget som græsplæne frem til afømning af muldlaget.. Det fremtræder kun let skrånende set i græsfladen, men under muldlaget er det tydeligt at terrænet stiger op mod brinken i øst, således har kogegruberne ligget synligt hævet på en elvebanke og det har fremhævet grubernes terræn placering.

Fig. 3. Lokalteten ved Etne sjukeheim ligger omtrent 450 meter øst for Etne centrum. Den ligger på op til den vestlige bred af Etneelva. Grafik efter www.gislink.no.

MÅLSYSTEM

De blev etableret et lokalt målsystem for udgravningsfeltet med Leica totalstation ved undersøgelsen. Stående bygninger i området blev målt ind i forhold til dette. Efterfølgende er ind målinger sat ind på UTM kort i ArcGis.

METODIK OG FORLØB

Forud for vor undersøgelse var det aktuelle planområde blevet afgraved for dækkende muldlag. Fladen fremstod delvist afrenset i et areal på 1230 m². Det meste af det dækkende var fjernet men stedvist lå en del jord tilbage. De afdækkede strukturer lå dog nogenlunde intakte i den delvist frilagte undergrund. Med et meget begrænset tilladt budget Riksantikvaren var det kun muligt at foretage en mindre undersøgelse. Der blev oprenset en flade på 328 m².

Det var nødvendigt at fjerne enkelte jordbunker fra feltet og udvide lidt mod nord og til dette anvendtes gravemaskine. Derefter blev frilagte strukturer fremrenset i flade og dokumenteret ved tegning, foto og beskrivelse. Næst blev strukturerne profilsnittet og igen dokumenteret med tegning, foto og beskrivelse. Der blev udtaget daterings prøver fra enkelte strukturer og tre af disse blev sendt for radiologisk datering.

Alle strukturer er tegnet i flade på plan- og profiltegninger. I denne rapport er de kun vist digitalt indmålt ved centerpunkt og med beregnet diameter.

DATO OG NAVN

Det arkæologiske arbejde blev gennemført ved Søren Diinhoff i dagene 25 – 26 maj 2004.

LITTERATUR

Diinhoff, S. 2005. Kogegruber – glimt af en rituell praksis gennem 1500 år. I Lil Gustafson, Tom Heibreen og Jes Martens (red.): De gåtefulle kokegroper. *Varia 58* Kulturhistorisk Museum Fornminneseksjonen. S. 135 - 144.

Diinhoff, S. 2009. En ældre jernalders storgård i Nordfjord. Arkæologiske frigivningsundersøgelser ved Eide gnr. 76/77 Gloppen kommune, Sogn og Fjordane. 2000. *Arkeologiske Rapporter fra Bergen Museum Nr. 5/2009*.

Berge, Vigdis 2008: Arkeologiske undersøkelser av bosettings- og dyrkningsspor fra senneolitikum, bronsealder og eldre jernalder. Aga gnr. 64, bnr. 3, Ullensvang herad, Hordaland 2005. Udgravningsrapport fra Seksjon for Ytre Kulturminnevern, Bergen Museum 2008.

ANLÆGSBESKRIVELSE

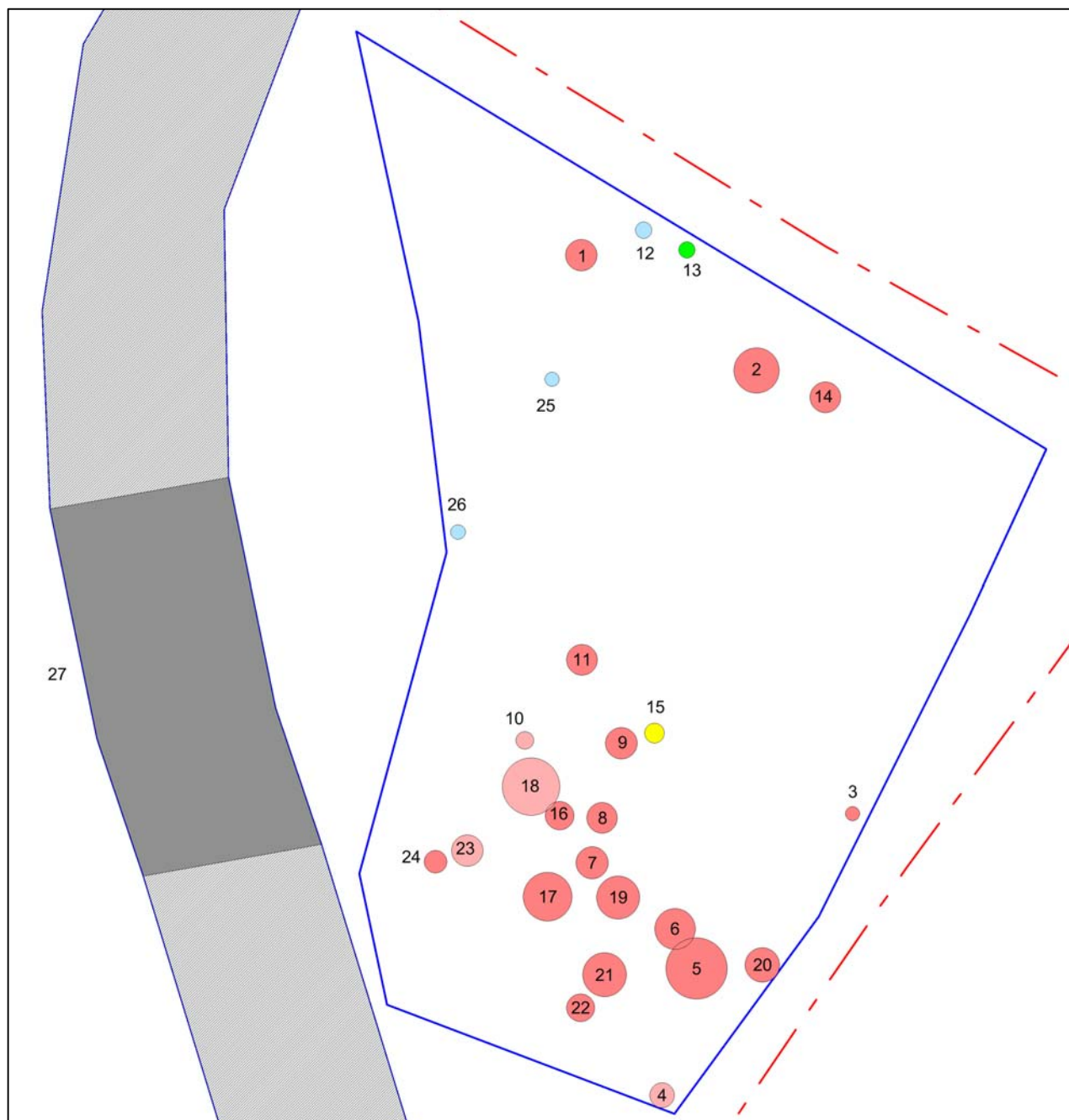

Fig. 4. Strukturer på feltet. Med mørk rød vises kogegruber, lys rød kogegrubelignende strukturer. Blå farve viser stolper, grøn den grubelignende struktur A13 og endelig to fyldskifter med gult. Med mørk grå farve vises den sektion af grøft A27 som blev gravet. Den resterende del af grøften som vises med lysere grå kunne svagt skimtes som en forsækning i græsset. Grafik S. Diinhoff.

Kogegruber:

A1

Lokalisering

Kogegruben ligger nord i feltet.

Fig. 5. Kogegruben A1 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Den tegner sig cirkulært i fladen og måler 82 x 78 cm. I oprenset profilsnit måler den 90 cm i diameter og stikker 17 cm i dybde med rundede sider og flad bund.

Fyld/materialer

Den har en mørk gråbrun spættet fyld med trækul i top, sort trækul med ildskørnede sten i bund

Fund

Der er ikke fund fra gruben.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 01; billede 01-10, 01-17

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A2

Lokalisering

Kogegruben ligger i feltets nordlige del ind mod midten.

Fig. 6. Kogegruben A2 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Den tegner sig ottetalsformet i plan og måler 138 x 114 cm. I profilsnit måler den 126 cm i diameter og stikker 18 cm i dybde. De har rundede sider og flad bund.

Fyld/materialer

Mørk gråbrun spættet fyld med indhold af med trækul i top. Mod bunden et højere indhold af sort trækul og ildskørnede sten.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Kogegruben havde en ottetalsform i fladen og det kunne tyde på at der var tale om to anlæg. Efter profilsnitning synes der dog kun at være tale om en kogegrube. Prøven VP-01 blev radiologisk dateret og placerer kogegruben perioden fra folkevandingstid og merovingertid (AD 450 – 670)

Foto

Film 01; billede 01-13, 01-20

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Den radiologiske prøve VP-01 blev udtaget fra kogegruben

Prøve	Beta nr.	BP	+/-	Kalibreret	2 Sigma
VP-01	204477	1490	60	AD 620 (cal. BP 1330)	AD 450 – 670 (cal. BP 1500 - 1280)

Tabel 1. Den radiologiske prøve VP-01 blev udtaget fra kogegruben A2.

A3

Lokalisering

Denne kogegrube ligger langs feltets østlige langside.

Anlægsbeskrivelse

Den tegnede sig diffust i fladen med 40 x 20 cm. I profil målte den 35 cm og stak kun 3 cm i dybde. Den havde rundede sider og ujævn bund.

Fyld/materialer

Spættet gråbrun til gråsort fyld

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen A3 som er en kogegrube blev udgravet under fylkeskommunens registrering den 5.5.2004. Oprindeligt har denne været velformet og regulær men efter udgravning stod ikke meget igen.

Foto

Film 03; billede 03-07

Tegninger

Blev tegnet i profil ved fylkeskommunens registrering i skala 1:10 men da denne tegning mangler målstok så er størrelsen på gruben uvis.

Videnskabelige prøver

Der blev udtaget en radiologisk prøve fra strukturen men der foreligger ingen resultater.

A5

Lokalisering

Denne kogegrube ligger sydligt på feltet.

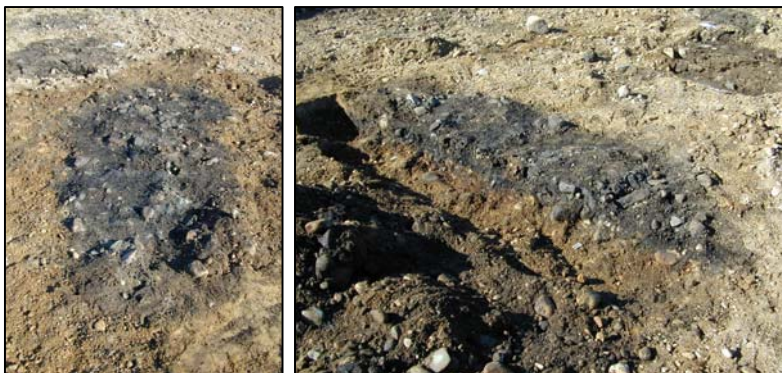

Fig. 7. Kogegruben A5 og A6 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Den er rundoval og måler 170 x 106 cm i flade. I profil har den en diameter på 170 cm og stikker 14 cm i dybden. Den har rundede sider og flad bund. Gruben skærer ind i kogegruben A6 og det er vanskeligt at skille de to nøjagtigt.

Fyld/materialer

Den indeholder en sortgrå trækulholdig fyld med ildskørnede sten.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 01; billede 01-30, 01-32, 01-34, 01-36

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A6**Lokalisering**

Strukturen ligger på feltets sydlige del ved siden af A5.

Anlægsbeskrivelse

Det er en rund kogegrube som måler 90 x 80 cm i fladen. Den har en diameter på 82 cm i profilsnit og en dybde på 10 cm. Den har rundede sider og flad bund. Gruben skærer ind i kogegruben A6 og det er vanskeligt at skille de to nøjagtigt.

Fyld/materialer

Sort trækulholdig fyld i bund med ildskørnede sten og mere spættet mørkbrun trækulholdig fyld i top.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 01; billede 01-31, 01-35

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Fra denne kogegrube blev der udtaget en dateringsprøve under fylkeskommunens befarings den 5.5.2004. Der foreligger ingen resultater.

A7

Lokalisering

Strukturen ligger mit i feltet på den sydlige del.

Fig. 8. Kogegruben A7 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Det er en rund kogegrube som måler 90 x 84 cm i flade. Den måler 82 cm i diameter i profil og stikker 10 cm i dybde med rundede sider og flad bund.

Fyld/materialer

Fylden består af en trækulholdig mørk gråbrun fyld i top. Mod bunden ses en sort fyld med trækul og ildskørnede sten

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-02, 03-05

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A8

Lokalisering

Strukturen ligger mit i feltet på den sydlige del.

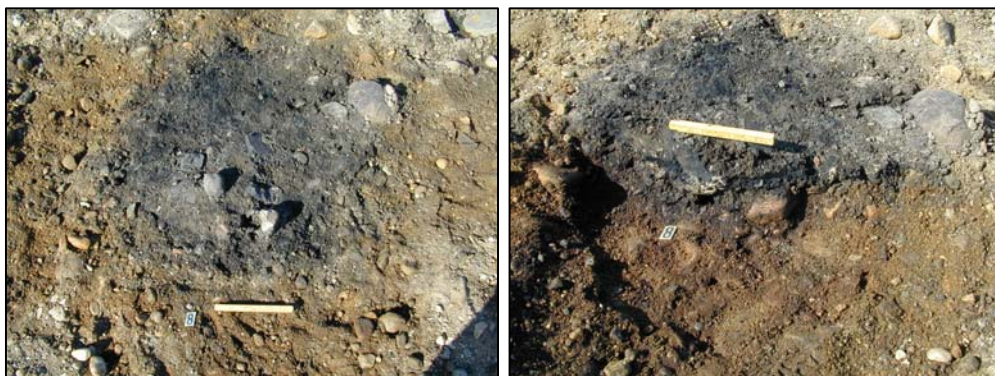

Fig. 9. Kogegruben A8 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Det er en rund kogegrube på 86 x 76 cm i flade. Den er 18 cm dyb med rundede sider og rundet bund. Den måler 70 cm i diameter i profil.

Fyld/materialer

Spættet mørk gråbrun og sortbrun med ildskørnede sten i bund.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 02; billede 02-09

Film 03; billede 03-01, 03-04

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A9

Lokalisering

Kogegruben ligger omtrent midt i feltet.

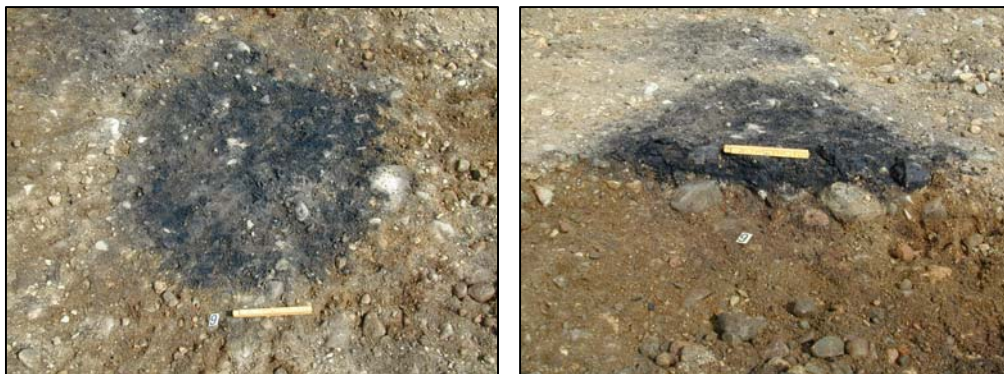

Fig. 10. Kogegruben A9 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

I fladen måler den 88 x 85 cm og er rund. I snit har den undede sider og flad bund. I profil måler den 82 cm i diameter og er 8 cm dyb.

Fyld/materialer

Sort trækulholdig fyld med ildskørnede sten

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 01; billede 01-24, 01-27

Film 02; billede 02-07, 02-08

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A11

Lokalisering

Den ligger omtrent i midten af feltet.

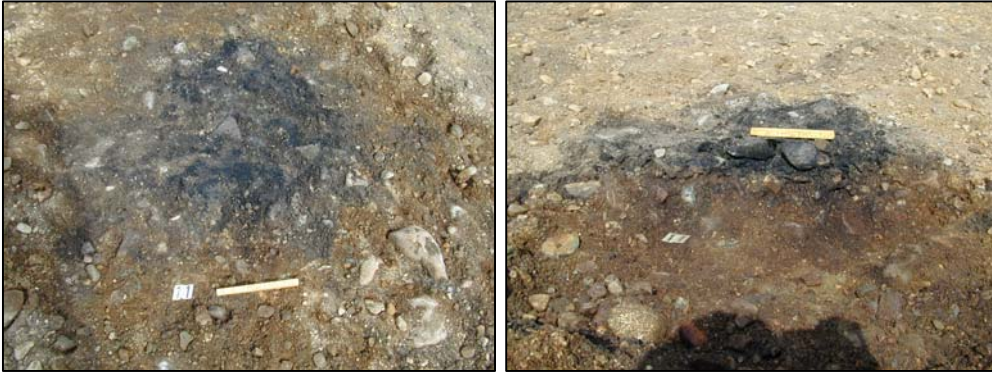

Fig. 11. Kogegruben A11 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Det er en rund kogegrube som måler 85 x 73 cm i flade. Den måler 66 cm i diameter i profil og stikker 6 cm i dybde. Den har rundede sider og flad bund.

Fyld/materialer

Mørk gråbrun spættet med trækul i top, sort trækul med ildsk sten i bund.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 01; billede 01-23, 01-26

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A14

Lokalisering

Strukturen ligger i feltets nordlige del.

Anlægsbeskrivelse

Den tegner sig med rund form i fladen målende 88 x 77 cm. I profilsnit har den en diameter på 84 cm og er 100 cm dyb med rundede sider og flad bund.

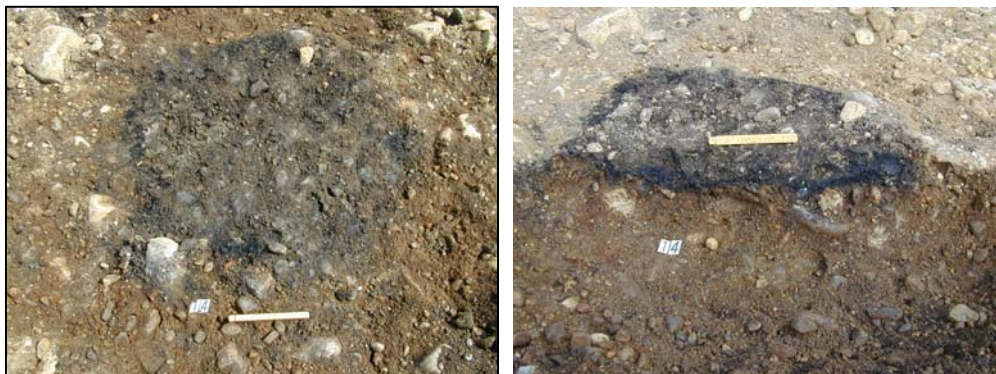

Fig. 12. Koge gruben A14 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Fyld/materialer

Mørk gråbrun spættet med trækul i top, sort trækul med ildsk sten i bund.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en koge grube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 01; billede 01-14, 01-21

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra koge gruben.

A16

Lokalisering

Koge gruben ligger lidt syd for feltets midte.

Anlægsbeskrivelse

Den er rund i fladen og måler 80 x 80 cm. I profil har den en diameter på 80 cm og stikker 16 cm. Den har rundede sider og flad bund.

Fig. 13. Kogegruben A16 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Fyld/materialer

Mørk gråsort fyld med ildskørnede sten.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-21, 03-22

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A17

Lokalisering

Kogegruben ligger på feltets sydlige del.

Anlægsbeskrivelse

Den er rundoval i fladen og måler 135 x 108 cm. Den har rundede sider og flad bund med en diameter i profil på 130 cm og en dybde på 12 cm.

Fyld/materialer

Mørk gråsort fyld med ildskørnede sten.

Fund

Der er ingen fund.

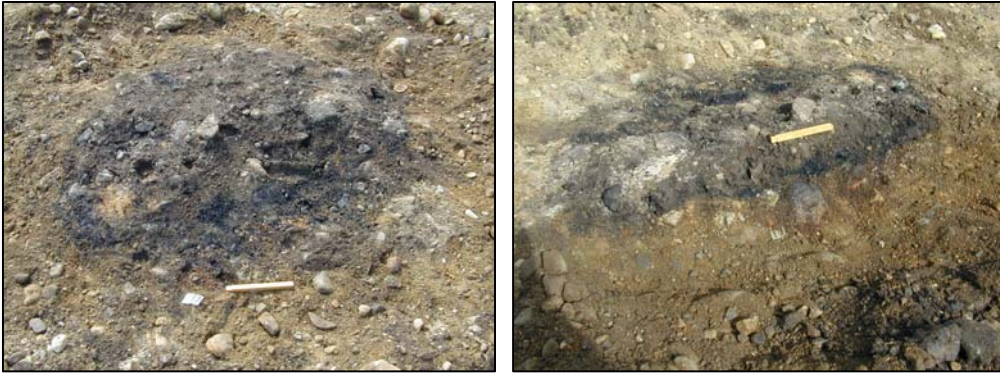

Fig. 14. Koge gruben A17 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-14, 03-17

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A19

Lokalisering

Den ligger på feltets sydlige del.

Fig. 15. Koge gruben A19 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

En rund kogegrube på 122 x 120 cm i flademål. Den har en diameter på 120 cm i profil og er 14 cm dyb med rundede sider og flad bund.

Fyld/materialer

Fylden består af mørk gråbrun spættet med trækul i top, sort trækul med ildskørnede sten i bund.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-03, 03-06

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A20**Lokalisering**

Den ligger i syd langs feltets østlige afgrænsning.

Fig. 16. Kogegruben A20 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

I fladen er kogegruben rund og måler 91 x 84 cm. I profil har den rundede sider og en flad bund. Den er 95 cm i profil diameter og stikker 16 cm i dybde.

Fyld/materialer

Den har en spættet mørk trækulholdig gråbrun og sortbrun fyld med ildskørnede sten i bund

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 01; billede 01-29, 01-33

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A21**Lokalisering**

Strukturen ligger på feltets sydlige del.

Fig. 17. Kogegruben A21 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Den er rund og måler 121 x 121 cm i fladen. I profil har den en diameter på 112 cm og en dybde på 18 cm. Den har rundede sider og rund bund.

Fyld/materialer

Den har en spættet mørk trækulholdig gråbrun og sortbrun fyld med ildskørnede sten i bund

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-10, 03-13

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A22

Lokalisering

Ligger sydligt på feltet.

Fig. 18. Kogegruben A22 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Den er rundoval i flade og måler 78 x 70 cm. I profil har den en diameter på 66 cm og en dybde på 12 cm. Den har rundede sider og rundet bund

Fyld/materialer**Fund**

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-09, 03-12

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

A24**Lokalisering**

Ligger sydligt på udgravningsfeltet.

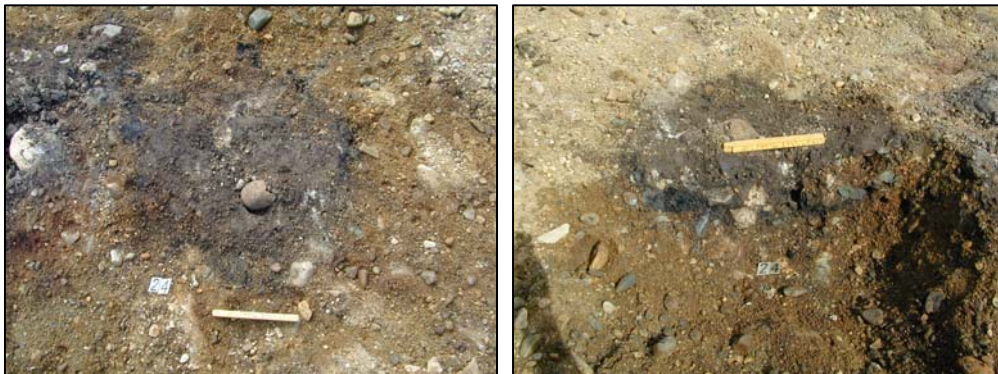

Fig. 19. Kogegruben A24 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Den er rund og måler 64 x 64 cm i fladen. I snit har den en diameter på 57 cm og en dybde på 18 cm. Den har rundede sider og rundet bund.

Fyld/materialer

Mørk gråbrun spættet fyld med trækul i top, sort trækul med ildskørnede sten i bund

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrube. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-16, 03-18

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra kogegruben.

Kogegrubelignende strukturer:**A4,****Lokalisering**

Strukturen ligger i feltets sydøstlige hjørne.

Anlægsbeskrivelse

I fladen tegner den sig rund med 80 x 77 cm. Den har en profil diameter på 70 cm og er 4 cm dyb. Den har rundede sider og flad bund.

Fyld/materialer

Den indeholder en mørk gråbrun sandet sort trækulholdig fyld. Den har et indhold af ildskørnede sten

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrubelignende struktur. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-08, 03-11

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra den kogegrubelignende struktur.

A10**Lokalisering**

Denne ligger i feltets vestlige side lidt syd for midten.

Anlægsbeskrivelse

Den er rund med et flademål på 50 x 40 cm. Den har i profil en diameter på 30 cm og en dyde på 6 cm. Den har rundede sider og flad bund.

Fyld/materialer

Den indeholder en mørk gråbrun sandet sort trækulholdig fyld. Den har et indhold af ildskørnede sten

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrubelignende struktur. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-08, 03-11

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra den kogegrubelignende struktur.

A18**Lokalisering**

Den ligger sydligt på feltet.

Anlægsbeskrivelse

Det er et rundoval fyldskifte med et flademål på 160 x 160 cm. Den har en diameter i profil på 160 cm og en dybde på 34 cm. Den har stejle sider og ujævn bund.

Fyld/materialer

Den har en mørk gråbrun spættet fyld med trækul i top, sort trækul med ildskørnede sten i bund.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en kogegrubelignende struktur. Prøven VP03 blev udtaget fra strukturen og den dateres til hovedsagelig romersk jernalder (BC 50 – AD 230).

Foto

Ingen foto

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Prøven VP-03 blev udtaget at radiologisk analyseret.

Prøve	Beta nr.	BP	+/-	Kalibreret	2 Sigma
VP-03	204479	1960	60	AD 70 (cal. BP 1880)	BC 50 – AD 230 (cal. 2000 – 1720)

Tabel 2. Den radiologiske prøve VP-03 blev udtaget fra koge gruben A2.

A23

Lokalisering

Den koge grubelignende struktur ligger nede i det sydvestlige hjørne af udgravningsfeltet.

Anlægsbeskrivelse

Det er en oval struktur med et flademål på 88 x 54 cm. Den stikker 5 cm i dybde og har der en diameter på 50 cm. Den har rundede sider og rundet bund.

Fyld/materialer

Fylden er en sortgrå trækulholdig fyld med ildskørnede sten.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er en koge grubelignende struktur. Der blev ikke udtaget dateringsprøver men anlægget daterer sig sikkert til jernalder som de tre strukturer der blev dateret på feltet

Foto

Film 03; billede 03-15, 03-19

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra den koge grubelignende struktur.

Stolpelignende strukturer:

A12

Lokalisering

Den stolpelignende struktur ligger oppe i feltets nordlige del.

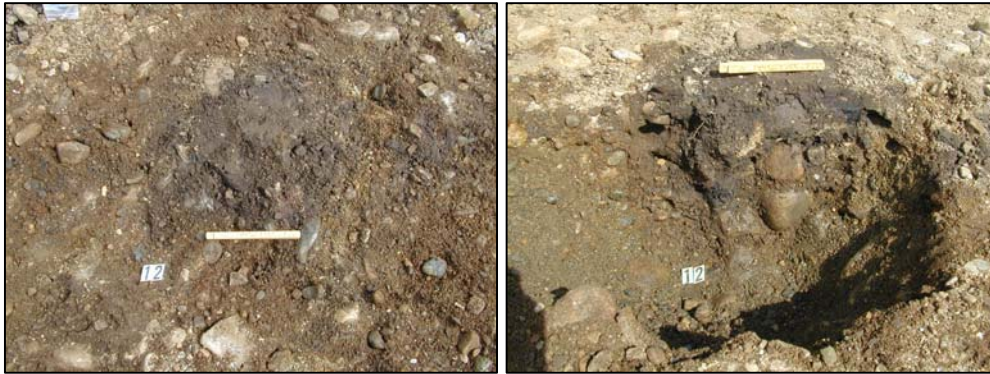

Fig. 20. Den stolpelignende struktur A12 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

Den er rund i flade og måler 38 x 36 cm. I profil har den en diameter på 46 cm og en dybde på 28 cm. Den har stejle sider og flad bund.

Fyld/materialer

Fylden er en mørk gråbrun blandet fyld med lidt trækul. Den er lysere i fladen.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er noget diffus og tolkes som en stolpelignende struktur. Den optræder imidlertid som en del af en formodet stolperække (A12, A25 og A26) i et velordnet system og det er derfor sandsynligt at det er en stolpe fra en form for indhegning.

Foto

Film 01; billede 01-11, 01-18

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra den stolelignende struktur..

A25

Lokalisering

Den stolpelignende struktur ligger oppe i feltets nordlige del.

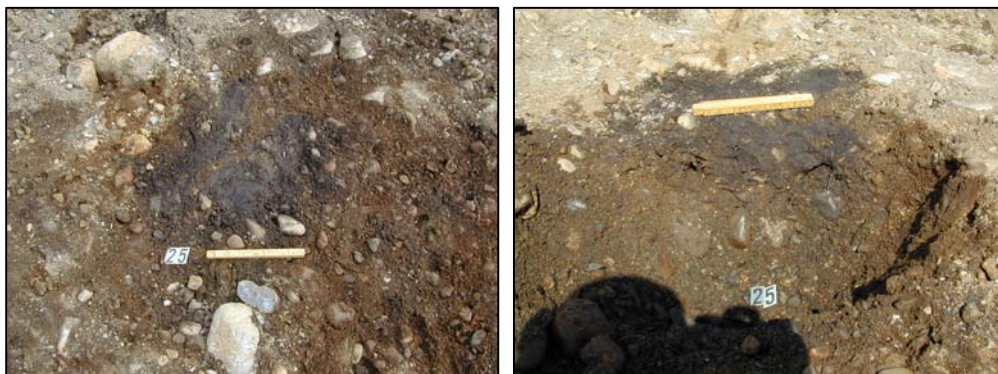

Fig. 21. Den stolpelignende struktur A25 i flade og i profilsnit. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

I fladen tegner den sig diffus med et mål på 40 x 29 cm. I profil har denne en diameter på 40 cm og en dybde på 19 cm. Den har stejle sider og flad bund.

Fyld/materialer

Fylden er mørk gråbrun let trækul blandet. Noget lysere mod toppen.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er noget diffus og tolkes som en stolpelignende struktur. Den optræder imidlertid som en del af en formodet stolperække (A12, A25 og A26) i et velordnet system og det er derfor sandsynligt at det er en stolpe fra en form for indhegning.

Foto

Film 01; billede 01-15, 01-22

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra strukturen..

A26

Lokalisering

Den stolpelignende struktur ligger oppe i feltets nordlige del.

Anlægsbeskrivelse

Det er en rundoval struktur med et flademål på 42 x 32 cm. Den har i profil en diameter på 39 cm og når en dybde af 15 cm. Den har stejle sider og flad bund.

Fyld/materialer

Fylden er mørk gråbrun let trækul blandet. Noget lysere mod toppen.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Strukturen er noget diffus og tolkes som en stolpelignende struktur. Den optræder imidlertid som en del af en formodet stolperække (A12, A25 og A26) i et velordnet system og det er derfor sandsynligt at det er en stolpe fra en form for indhegning.

Foto

Film 01; billede 01-16

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra den stolelignende struktur..

Grøft: A27

Lokalisering

Rundt om lokalitetens koge grubefelt synes der at løbe en grøft, således synes anlægget at være indrammet af denne grøft.

Anlægsbeskrivelse

I planområdet vestlige del kunne man følge forløbet af en større grøft. Den frilagte del af grøften synes at indramme koge grubefeltet som en form for afgrænsning. Udenfor planområdet var det muligt at følge grøften i græsmarken. Den tegnede sig som en svag forsænkning i terrænet. På figur 1 er grøften tegnet ind således den vurderes at løbe. Området markeret med mørk grå farve viser hvor grøften blev profil snittet.

Grøften kan samlet følges over en længde lidt mere end 120 meter. Den har en bredde på rundt 4,5 meter og har en dybde på rundt 1,2 meter.

Fig. 22. Den store omløbende grøft A27 blev profilsnittet i et område. Fra det mørke lag midt i profilen blev dateringsprøven VP-02 udtaget. Analyse placerer grøften i romersk jernalder. Foto S. Diinhoff.

Fyld/materialer

Grøften har en lagdelt fyld bestående af gråbrune grus og sandholdige lag. Midt i grøften tegner der sig et mørkere lag med et vist indhold af trækul.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Det er naturligvis ikke enkelt at tolke en struktur som den påviste og Riksantikvaren havde sat stramme føringer på budgettet. Et areal på 1230 m² var før udgravningen blevet delvist aførømmet. Der blev udgravet et areal på 328 m² og det var her de fleste koge-grube var. Udenfor feltet, kunne grøften A27 følges løbende rundt koge-grubefeltet således det syntes at ramme gruberne ind ned mod elvebrinken. Det var ikke muligt at De afdække grøften i en større helhed så en sektion blev fremrenset og profilsnittet. Udenfor planområdet kunne grøften stedvist følges i græsset som en lav forsænkning i græsmarken. Den foreliggende tolkning som er vist på figur 1 er således ganske realistisk.

Fra et mørkt lag i grøftens lagdelte fyld blev en prøve (VP-02) udtaget for datering. Prøven Beta-204478 daterer sig til romersk jernalder.

Foto

Film 03; billede 03-23 – 03-36

Film 02; billede 02-10 – 02-21

Film 04; billede 04-01 – 04-24

Tegninger

På grund af tidspres blev grøften ikke tegnet. Den blev ind målet digitalt og fotodokumenteret.

Videnskabelige prøver

Fra grøften blev prøven VP-02 udtaget. Den daterer sig til romersk jernalder.

Prøve	Beta nr.	BP	+/-	Kalibreret	2 Sigma
VP-02	204478	1740	60	AD 260 (cal. BP 1690) AD 290 (cal. BP 1660) AD 320 (cal. BP 1630)	AD 130 – 420 (cal. 1820 – 1530)

Tabel 3. Den radiologiske prøve VP-02 blev udtaget fra grøften A27.

Grubelignende strukturer: A13

Lokalisering

Den grubelignende struktur ligger i feltets nordlige del nær feltafgrænsningen.

Fig. 23. Den grubelignende struktur A13 i flade og profil. Foto S. Diinhoff.

Anlægsbeskrivelse

I fladen tegner den sig diffus med et flademål på 45 x 42 cm. Den har en diameter i profil på 46 cm og stikker 9 cm i dybde. Den har rundede sider og affladet bund.

Fyld/materialer

Fylden er mørk gråbrun let iblandet trækul.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

På kogegrubefelter findes oftest en række forskellige anlægstyper. Der er klare kogegruber og så er der ildsteder og andre gruber som har haft en funktion på kogegrubefeltet. Den mulig grube A13 kan derfor knytte sig til aktiviteten på feltet og skal sikkert dateres indenfor samme tidsramme.

Foto

Film 01; billede 01-12, 01-19

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra gruben.

Fyldskifter:

A15

Lokalisering

Omtrent midt i udgravningsfeltet ligger A15.

Anlægsbeskrivelse

Den tegner sig som et rundt diffust skifte i lfaden med et mål på 50 x 50 cm. I profil har det en diameter på 56 cm og en dybde på 5 cm. Den har rundede sider og ujævn bund.

Fyld/materialer

Den består af en sort og gråbrun trækulholdig fyld.

Fund

Der er ingen fund.

Tolkning og datering

Det er muligt at fyldskiftet i virkeligheden er bunden af en næsten totalt ødelagt kogegrube.

Foto

Film 01; billede

Film 02; billede

Film 03; billede

Tegninger

Plan og profiltegning nr. 01

Plan og profiltegning nr. 02

Plan og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra fyldskiftet.

STRUKTURLISTE

Str.	Type	Form	Længde	Bredde	Dybde	Diam	Side	Bund	Trækul	Ildsk
1	kogegrube	rund	82	78	17	90	rund	rund	Yes	Yes
2	kogegrube	ottetaldformet	138	114	126	18	rund	flad	Yes	Yes
3	kogegrube	diffus	40	20	3	35	rund	ujævn	Yes	No
4	kogegrubelign	rund	80	77	4	70	rund	flad	Yes	Yes
5	Kogegrube	rundoval	170	106	14	170	rund	flad	Yes	Yes
6	Kogegrube	rundoval	113	80	18	80	rund	flad	Yes	Yes
7	kogegrube	rund	90	84	10	82	rund	flad	Yes	Yes
8	kogegrube	rund	86	76	18	70	rund	rund	Yes	Yes
9	kogegrube	rund	88	85	8	82	rund	flad	Yes	Yes
10	kogegrubelign	rund	50	40	6	30	rund	flad	Yes	Yes
11	kogegrube	rund	85	73	6	66	rund	flad	Yes	Yes
12	stolpelign	rund	38	36	28	46	stejl	flad	No	No
13	grubelign	diffus	45	42	9	46	rund	flad	No	No
14	kogegrube	rund	86	77	10	84	rund	flad	Yes	Yes
15	fylidskifte	rund diffus	50	50	5	56	rund	ujævn	Yes	No
16	kogegrube	rund	80	80	16	80	rund	flad	Yes	Yes
17	kogegrube	rundoval	135	108	12	130	rund	flad	Yes	Yes
18	kogegrubelign	rundoval	160	160	34	160	stejl	ujævn	Yes	Yes
19	kogegrube	rund	122	120	14	120	rund	flad	Yes	Yes
20	kogegrube	rund	91	84	16	95	rund	flad	Yes	Yes
21	kogegrube	rund	121	121	18	112	rund	rund	Yes	Yes
22	kogegrube	rundoval	78	70	12	66	rund	rund	Yes	Yes
23	kogegrubelign	oval	88	54	5	50	rund	rund	Yes	Yes
24	kogegrube	rund	64	64	18	57	rund	rund	No	No
25	stolpelign	diffus	40	29	19	40	stejl	flad	No	No
26	stolpelign	rundoval	42	32	15	39	stejl	flad	No	No
27	grøft	aflang	12000	499	120	499	rund	rund	No	No

FOTOLISTE

Foto	Felt	Struktur	Type	Mod	Bemærk
01-01			o	nø	felt før oprensning
01-02			o	ø	felt før oprensning
01-03			o	nv	felt før oprensning
01-04			o	nv	felt før oprensning
01-05			o	nv	felt før oprensning
01-06			o	nø	felt efter oprensning
01-07			o	ø	felt efter oprensning
01-08			o	n	felt efter oprensning
01-09			o	n	felt efter oprensning
01-10		1	f	nø	
01-11		12	f	nø	
01-12		13	f	nø	
01-13		2	f	nø	
01-14		14	f	nø	
01-15		25	f	nø	
01-16		26	f	nø	
01-17		1	p	nø	
01-18		12	p	nø	
01-19		13	p	nø	
01-20		2	p	nv	
01-21		14	p	nø	
01-22		25	p	nø	
01-23		11	f	nø	
01-24		9	f	nø	
01-25		15	f	nø	
01-26		11	p	nø	
01-27		9	p	nø	
01-28		15	p	nø	
01-29		20	f	nv	
01-30		5	f	nv	
01-31		6	f	nv	
01-32		5	f	v	samt A6
01-33		20	p	nv	
01-34		5	p	sv	
01-35		6	p	sv	
01-36		5	p	sø	samt A6

Foto	Felt	Struktur	Type	Mod	Bemærk
02-01			o	n	felt før oprensning
02-02			o	n	felt før oprensning
02-03			o	n	felt før oprensning
02-04			o	ø	felt før oprensning
02-05			o	ø	felt efter oprensning
02-06			o	n	felt efter oprensning
02-07		9	f	nø	
02-08		9	p	nø	
02-09		8	f	sv	
02-10		27	p		
02-11		27	p		
02-12		27	p		
02-13		27	p		
02-14		27	p		
02-15		27	p		
02-16		27	p		
02-17		27	p		
02-18		27	p		
02-19		27	p		
02-20		27	p		
02-21		27	p		
02-22					
02-23					
02-24					
02-25					
02-26					
02-27					
02-28					
02-29					
02-30					
02-31					
02-32					
02-33					
02-34					
02-35					
02-36					
03-01		8	f	sv	
03-02		7	f	s	

Foto	Felt	Struktur	Type	Mod	Bemærk
03-03		19	f	sv	
03-04		8	p	s	
03-05		7	p	s	
03-06		19	p	s	
03-07		3	f	sv	
03-08		4	f	ø	
03-09		22	f	sv	
03-10		21	f	sv	
03-11		4	p	sv	
03-12		22	p	nv	
03-13		21	p	nv	
03-14		17	f	s	
03-15		23	f	sø	
03-16		24	f	sø	
03-17		17	p	nv	
03-18		24	p	nv	
03-19		23	p	nv	
03-20		10	f	sv	
03-21		16	f	v	
03-22		16	p	v	
03-23		27	p	sv	snit I
03-24		27	p	sv	snit I
03-25		27	p	sv	snit I
03-26		27	p	nø	snit II
03-27		27	p	nø	snit II
03-28		27	p	nø	snit II
03-29		27	p	nv	snit II
03-30		27	p	nv	snit II
03-31		27	p	nv	snit II
03-32		27	p	nv	snit II
03-33		27	p	n	snit II
03-34		27	p	n	snit II
03-35		27	p	n	snit II
03-36		27	p	n	snit II
04-01		27	p	n	snit II
04-02		27	p	nø	snit II
04-03		27	p	nø	snit II
04-04		27	p	nø	snit II

Foto	Felt	Struktur	Type	Mod	Bemærk
04-05		27	o	sv	set i græsplæne mod syd
04-06		27	o	sv	set i græsplæne mod syd
04-07		27	o	nø	set i græsplæne mod syd
04-08		27	o	nø	set i græsplæne mod syd
04-09		27	o	n	set i græsplæne mod syd
04-10		27	o	nv	set i græsplæne mod syd
04-11			o	sv	elv
04-12			o	n	elv
04-13			o	n	elv
04-14			o	n	elv
04-15			o	n	elv
04-16			o	n	elv
04-17			o	n	elv
04-18		27	o	s	imellem snit I og II
04-19		27	o	nv	nord for snit II ved grus
04-20		27	o	n	set i græs ved skoletomt
04-21		27	o	v	set i græs ved skoletomt
04-22		27	o	sv	set i græs ved skoletomt
04-23		27	o	sv	set i græs ved skoletomt
04-24		27	o	nø	set i græs ved skoletomt

TEGNINGSLISTE

Plan og Profiltegning nr. 01

Plan og Profiltegning nr. 02

Plan og Profiltegning nr. 03

VIDENSKABELIGE PRØVER

Prøve	Beta nr.	BP	+/-	Kalibreret	2 Sigma
VP-01	204477	1490	60	AD 620 (cal. BP 1330)	AD 450 – 670 (cal. BP 1500 - 1280)
VP-02	204478	1740	60	AD 260 (cal. BP 1690) AD 290 (cal. BP 1660) AD 320 (cal. BP 1630)	AD 130 – 420 (cal. 1820 – 1530)
VP-03	204479	1960	60	AD 70 (cal. BP 1880)	BC 50 – AD 230 (cal. 2000 – 1720)